

Energietransitie: een kostenpost of een kans?

Als we op duurzame wijze willen voorzien in de energievraag van morgen, is nog veel ontwikkeling nodig. In de eerste plaats is er behoefte aan meer duurzame energie die efficiënter wordt geproduceerd. Daarnaast moet door energiebesparing de energievraag drastisch worden beperkt. Zowel duurzame energieproductie als energiebesparing moeten deels door meer (technologische) innovaties worden bereikt. Daarom is meer innovatie belangrijk voor de energietransitie.

Een uitgelezen kans voor MKB met energie-innovaties.

Van het totale bedrijfsleven valt 99% onder het MKB. Zij zijn verantwoordelijk voor meer dan 60% van de toegevoegde waarde en 70% van de werkgelegenheid. Maar profiteert het MKB met energie-innovaties wel in verhouding met de publieke middelen die voor de energietransitie beschikbaar zijn?

Per jaar wordt door de overheid tussen 1,5 en 5 miljard geïnvesteerd in energietransitie. Bijvoorbeeld in de vorm van subsidies of door het mede-financieren van projecten.

Innovatiespotter onderzocht samen met studenten van de Hanzehogeschool op verschillende deelgebieden of dit geld ook terecht komt bij het noordelijke regionale bedrijfsleven:

1. *Worden regionale MKB-ondernemers met duurzaamheids-innovaties betrokken bij regionale projecten?*
2. *Is MKB in beeld bij inkoop en aanbesteding ?*
3. *Wat is de impact van overheidscommunicatie op het MKB?*
4. *Komen subsidies voor energie-innovaties wel terecht bij MKB?*
5. *Welke bedrijven werken aan energie-innovaties?*

1. Wordt MKB betrokken bij regionale duurzaamheidsprojecten?

Regionale overheden hebben een hoofdrol toebedeeld gekregen voor het slagen van de energietransitie. Zij ondersteunen onder andere het bedrijfsleven bij het besparen van energie en bij het overgaan naar duurzame energie. De regionale overheid heeft daarmee ook de sleutel in handen tot het samenbrengen van vraag en aanbod. De

investeringsvraag van de één is immers het product- of dienstaanbod van de ander.

In 2017 en 2018 is onderzoek gedaan onder gemeenten en provincies naar de contacten die zij hebben met regionaal MKB die aan energie-innovaties werken. Slagen regionale overheden erin om vraag en aanbod te verbinden?

Van de respondenten zoekt 88% contact met energie-innovators, maar geeft tegelijk aan veel bedrijven helemaal niet te kennen. **Maar liefst 95%** denkt dat het MKB kan profiteren van de energietransitie.

- ▶ *Van overheden zoekt 88% meer samenwerking met MKB en maar liefst 95% denkt dat MKB kan profiteren.*

2. Is MKB in beeld bij inkoop en aanbesteding?

Lokale overheden hebben een belangrijke voortrekkersrol bij de energietransitie. Bijvoorbeeld door het eigen vastgoed energie-neutraal te maken. Een mooie kans voor MKB om in eigen regio hun duurzame producten te verkopen én bij te dragen aan de energietransitie. Maar lukt dat in de praktijk ook?

Hiervoor zijn cijfers gezocht van het percentage inkoop dat in eigen regio wordt besteed.

Bijvoorbeeld de gemeente Groningen. Deze heeft als doelstelling om waar mogelijk noordelijke bedrijven te betrekken. Een indicatie is het aantal bedrijven dat zich heeft aangemeld voor een regionale leveranciersdatabank: 220 noordelijke bedrijven.

Er is geen onderscheid tussen MKB en grootbedrijf en ook wordt niet bijgehouden welk deel van de inkoop bestemd is voor de energietransitie.

Landelijke cijfers ondersteunen dit. Van het aantal aanbestedingen komt 50% terecht bij het MKB. Deze aanbestedingen vertegenwoordigen een waarde **van 22% van de totale waarde** van de Nederlandse Europese aanbestedingen in Nederland.

De omvang van de inkoopbudgetten is niet onderzocht, maar het gaat vermoedelijk om een veelvoud van de beschikbare subsidiebudgetten.

Een bottleneck is als een klein deel van het MKB zich meldt voor aanbestedingen. Er is voor de overheid dan weinig te kiezen.

- ▶ *50% van het aantal aanbestedingen komt terecht bij het MKB, zij vertegenwoordigen een waarde van 22%*
- ▶ *Het MKB met energie-innovaties lijkt onvoldoende in beeld bij inkoop en aanbesteding*

3. Wat is het resultaat van communicatiecampagnes?

EFRO is een van de belangrijkste regionale subsidieprogramma's. Een verplicht programmaonderdeel is dat andere partijen geïnformeerd worden over de resultaten van een innovatieproject. Hierbij gaat het om 15 tot 35% van het gehele budget.

Totaal is er voor het noorden tussen 2014 en 2018 ongeveer **25 miljoen** euro besteed aan communicatie, events en kennisdelingsactiviteiten voor EFRO en Interreg-projecten (zowel energie als niet energie-gerelateerde programma's). Elk programma doet dit apart.

Daarnaast hebben de rijksoverheid, regionale overheden, ROM's en RVO hun eigen communicatie- en voorlichtingscampagnes. De hoogte van deze bedragen is niet onderzocht.

Het effect van deze communicatie-inspanningen is onder andere af te meten aan het percentage MKB dat deelneemt aan deze projecten.

Innovatiespotter scant bedrijven op meer dan 750 regionale en landelijke innovatienetwerken, startup-programma's, investeringen, octrooien, awards en subsidies. Er is gekeken naar de 800 noordelijke bedrijven in de sectoren Bouw, Industrie en Energie met duurzaamheid als product of dienst.

Van deze bedrijven zijn ongeveer 200 bedrijven actief met één van de 750 innovatieprogramma's (zowel energie als niet energie-gerelateerde programma's). **Dat is slechts 1 op 4.**

- ▶ *Innovatieprojecten, innovatieprogramma's en overheden hebben miljoenen communicatiebudget*
- ▶ *Van de 800 onderzochte bedrijven is slechts 1 op de 4 actief in één van de 750 onderzochte Nederlandse innovatieprojecten*

4. Komen subsidies voor energie-innovaties ook terecht bij het MKB ?

Subsidies vormen een belangrijke financieringsbron voor innovatieve ontwikkelingen. Vooral voor MKB die innovatieve ontwikkelingen niet altijd zelf kunnen financieren.

Tussen 2012 en 2017 is via RVO € 690 miljoen euro uitgegeven aan subsidies voor energie-innovaties. Die zijn als volgt verdeeld:

Type organisatie	Aantal in NL	Subsidie-bedrag	Aantal met subsidie	Aandeel met subsidie
MKB	1.700.000	256 mln	1297	1 op 1270
Grootbedrijf	3.000	111 mln	500	1 op 6
Kennisinstellingen	+/- 115	313 mln	+/- 114	1 op 1

Wat opvalt is dat (nagenoeg) alle kennisinstellingen subsidie ontvangen voor energie-innovaties. Dat staat in schril contrast met het MKB: **In 6 jaar slechts 1297 unieke MKB-bedrijven**. Dat is van de 1,6 miljoen MKB nog geen 300 per jaar in heel Nederland.

Opvallend onder de kennisinstellingen is TNO/ECN. Zij hebben bijna 100 miljoen ontvangen, terwijl in dezelfde periode 1297 MKB-bedrijven samen 256 mln hebben verdeeld.

- ▶ *In 6 jaar ontvingen in heel Nederland slechts 1297 MKB'ers een subsidie voor een energie-innovatie.*

5. Welke bedrijven werken aan energie-innovaties?

Wat is het aanbod onder MKB dat werkt aan energie-innovaties?

De Innovatiespotter scant 24/7 alle bedrijven op energie-innovaties en ziet veel interessante bedrijven. Er zijn in Noord-Nederland honderden MKB-ondernemers actief met duurzaamheid als product of dienst. Zo zijn er ruim **800 noordelijke bedrijven** in de sectoren Bouw, Industrie en Energie. Buiten deze sectoren zijn nog meer bedrijven.

- ▶ *Er zijn honderden noordelijke MKB en startups actief met energie-innovaties.*
- ▶ *Daarnaast zijn honderden MKB actief als "volgers"; zij hebben reeds ontwikkelde innovaties opgepikt en zorgen voor brede verspreiding*

Kansen

Voorgaande cijfers zijn niet allemaal onderling vergelijkbaar of cijfers zijn lastig te vinden. Zo is niet van elk onderzocht thema onderscheid te maken tussen algemene innovaties en energie-gerelateerde innovaties. Ook zijn soms alleen getallen beschikbaar voor heel Nederland en niet voor de regio en zijn getallen MKB en niet-MKB vaak niet gesplitst. Tot slot is soms bewezen technologie noodzakelijk

waardoor een innovatie afvalt als oplossing, of is de projectomvang te groot voor MKB.

Wel signaleren veel kansen:

- 1. Van de regionale overheden zoekt **88%** contact met regionale energie-innovators. En maar liefst **95%** van de regionale overheden denkt dat het MKB kan profiteren van de energietransitie.*
- 2. Nederlandse overheidsaanbestedingen komen voor slechts **22%** bij het MKB terecht*
- 3. Slechts **1 op de 4** noordelijke innovatieve bedrijven in Bouw, Industrie en Energie is actief in één van de 750 Nederlandse innovatie-initiatieven*
- 4. In 6 jaar tijd ontvangen slechts **1297** MKB-ondernemingen in Nederland een subsidie voor energie-innovaties*
- 5. Tegelijk zijn ruim **800 noordelijke bedrijven** actief met energie-innovaties in de sectoren Bouw, Industrie en Energie zijn actief. Buiten deze sectoren zijn nog meer bedrijven.*

De nadelen van zelfselectie

Van het totale bedrijfsleven valt 99 procent onder het MKB. Zij zijn verantwoordelijk voor meer dan 60% van de toegevoegde waarde en maar liefst 70% van de werkgelegenheid.

Hoe kan het dat 100 % van de kennisinstellingen subsidie krijgen voor de energietransitie, 17 % van de grootbedrijven en slechts 0,08 % van het MKB? Waarom komt MKB er zo bekaaid af bij regionale duurzaamheidsprojecten en bij inkoop door de overheid?

De overheid werkt met "zelfselectie". Ondernemers moeten zichzelf aanmelden voor reguleringen, subsidies, tenders en projecten, die via vele honderden kanalen worden uitgezet. Grote partijen hebben capaciteit om het sterk versnipperde aanbod te onderzoeken op kansen. Van MKB kun je niet verwachten dat ze dat ook kunnen.

Zet innovatieve IT-technologie in

Door inzet van innovatieve IT-technologie zoals Big Data en Machine Learning is het mogelijk om het energielandschap transparant en toegankelijk te maken.

De overheid en andere partijen kunnen daarmee het MKB actief en op maat benaderen. Van aanbodgericht naar vraaggestuurd werken.

Samengevat

- ▶ *Zorg als overheid, programmamanager of projectverwerver voor een volledig en actueel overzicht van startups en innovatief MKB*
- ▶ *Gebruik dat overzicht dagelijks, net als je CRM-software*
- ▶ *Benader gericht de juiste startups en MKB-bedrijven*
- ▶ *Verbind wat er al is!*

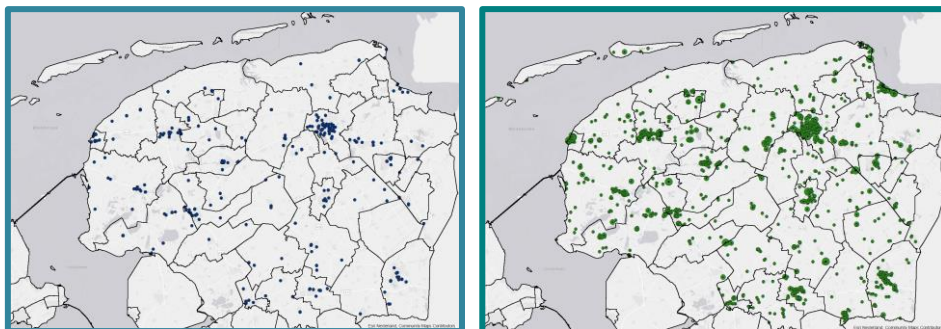
De energietransitie, het MKB en de regio profiteren daarvan.

Innovatiespotter voor (on)zichtbaar MKB

De Innovatiespotter maakt MKB met (onder andere) energie-gerelateerde innovaties zichtbaar en toegankelijk. Dat is hard nodig! Het MKB ontwikkelt veel producten en diensten voor de energietransitie, maar veel hiervan bereiken niet de markt.

Andersom zoeken duurzaamheidsprojecten naar slimme oplossingen, maar door de razendsnelle ontwikkelingen heeft niemand goed zicht op relevante innovaties, producten, oplossingen en aanbieders. Innovatiespotter laat zien welk bedrijf met welke (energie)-innovaties actief is.

De innovatiespotter is expert in opsporen van MKB die actief zijn met innovatie, technologie en duurzaamheid. Dagelijks worden hiervoor gegevens over 1,8 miljoen bedrijven in Nederland verzameld. Een team van data scientists analyseert deze gegevens met hulp van Big Data en Machine Learning en clustert de resultaten.

Links een overzicht van MKB-ondernemers die zichtbaar actief zijn met energie-innovaties (door subsidies, netwerken, octrooien, awards, projecten). Rechts aan-gevuld met "onzichtbaar" MKB. Zo'n overzicht is mogelijk voor elke Nederlandse regio.

*Bob van Ulsen (3-jarige opleiding Bedrijfskunde, afstudeeronderzoek)
Wouter Niezing (3-jarige opleiding Bedrijfskunde, afstudeeronderzoek)
Benno de Vreede (Opleiding Bedrijfskunde, Projectmanager Action Lab)
Laurens Gorter (Opleiding Bedrijfskunde, Projectmanager Action Lab)
Tom Bulthuis (Opleiding Bedrijfskunde, afstudeeronderzoek)
Jesper Schurer (Opleiding Bedrijfskunde, ICT)
Erik Otten (Opleiding Bedrijfskunde, Marketing/ PR)
Dennis Döppen (Opleiding Bedrijfskunde, Finance)
Petrus Wattimury (Opleiding Bedrijfskunde, Legal)
Steinar Timmenga (Opleiding Bedrijfskunde, Finance)
Gea Vellinga, Innovatiespotter*

*Innovatiespotter | Tel: 050 3134898 | www.innovatiespotter.nl |
Protonstraat 3A | 9743 AL Groningen*